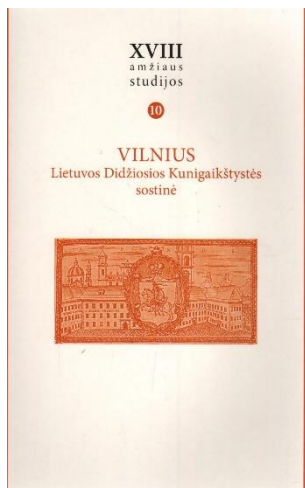
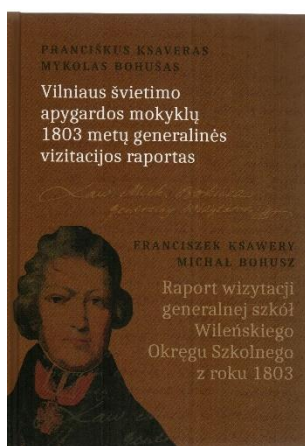

Kraštotyros leidiniai. 2024 m.

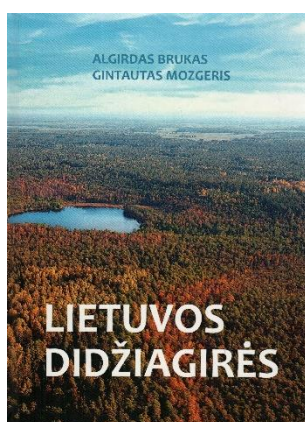
XVIII amžiaus studijos / Lietuvos istorijos institutas. – [T.] 1-. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2014-2016, 2018-. [T.] 10, Vilnius – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinė / sudarytoja Ramunė Šmigelskytė-Stukienė. – 2024. – 343, [1] p.: iliustr., faks.

Dešimtajame XVIII amžiaus studijų tome publikuojami naujausi Lietuvos ir užsienio mokslininkų tyrimai, skirti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinės Vilniaus istorijai. Leidinyje atskleidžiama Vilniaus kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinės ir valstybės centro raida, nagrinėjama miesto ekonominė padėtis, pristatomi Apšvietos epochos idėjų inspiruoti sociokultūriniai pokyčiai, analizuojama skirtingų visuomenės sluoksnių (miestiečių ir bajorų) reakcija į šiuos pokyčius, išryškinamos visuomenėje įvykusios socialinės transformacijos.

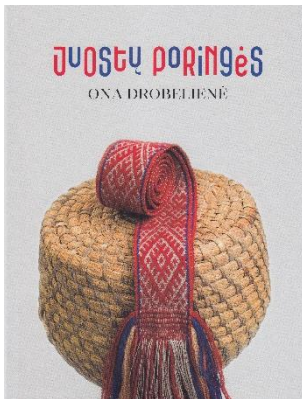
Bogušas, Ksaveras Pranciškus. Vilniaus švietimo apygardos mokyklų 1803 metų generalinės vizitacijos raportas = Raport wizytacji generalnej szkół Wileńskiego Okręgu Szkolnego w roku 1803: šaltinio publikacija. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2024. – 527, [1] p.: faks.

Knygoje ištisai originalo kalba skelbiamas Pranciškaus Ksavero Mykolo Bohušo po 1803 m. vizituojų Vilniaus švietimo apygardos mokyklų parengtas raportas ir jo lietuviškas vertimas. Publikuojamo šaltinio tekstas papildytas dalykiniais ir tekstologiniais komentarais. Įvadiniame straipsnyje pateikta raporto rankraščio analizė, jo saugojimo ir mėginimų jį paskelbti istorija. Prieduose spausdinama 1803 m. mokyklų vizitatorių darbą reglamentuojanti instrukcija ir Bohušo raporte buvusių priedų sąrašas bei šių dokumentų lietuviškas vertimas. Publikacija teikia informacijos apie to laikotarpio mokymo programas, mokytojų pasirengimą, naudotus vadovėlius, mokymo ir auklėjimo būdus, materialinę mokinių ir mokytojų padėtį.

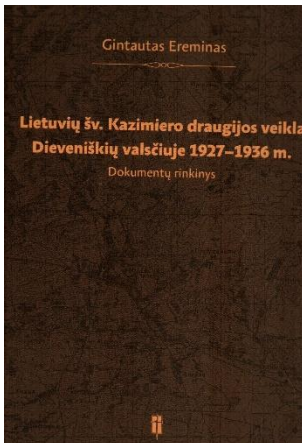
Brukas, Algirdas. Lietuvos didžiagirės / Algirdas Brukas, Gintautas Mozgeris. – Kaunas: D. Šeronas, [2024]. – 446, [2] p.: iliustr., faks., portr., žml.

Lietuvos kraštovaizdį su dominuojančių žemės ūkio naudmenų fone išsimėčiusiais įvairaus dydžio miškų masyvais, hidrografiniu tinklu ir urbanistine infrastruktūra nulėmė daugelis gamtinių ir antropogeninių veiksnių. Jie dabartinės Lietuvos teritorijoje jau istoriniais laikais suformavo Dainavos, Gaižiūnų-Rumšiškių, Kapčiamiesčio, Karšuvos, Kalų Rūdos, Labanoro-Pabradės, Lavoriškių-Nemenčinės ir Rūdninkų didžiagires – 8 didžiausius Lietuvos miškų masyvus, sudarančius beveik ketvirtadalį visų Lietuvos miškų. Šiame leidinyje rašoma apie Lietuvos didžiagires, jų susiformavimo istoriją, dabarties charakteristikas bei galimas ateities raidos kryptis.

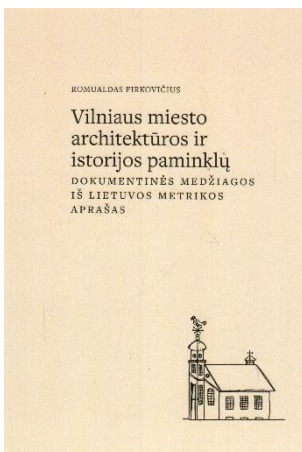
Drobelenė, Ona. Juostų poringės. – Alytus: Lietuvos tautodailininkų sąjungos Dzūkijos skyrius, [2024]. – 32 p.: ilustr.

Dzūkiška tarme parašyta ir juostomis iliustruota knygele siekiama skaitytojui pristatyti turtingos mūsų krašto kultūros dalelę. Poringės iliustruotos Renatos Žiūkienės austomis juostomis, kurių ženklus šifravo Vytautas Tumėnas. Knygos pabaigoje pridėtas žodynėlis padės poringės suprasti ir dzūkuoti netgi to nebandžiusiems.

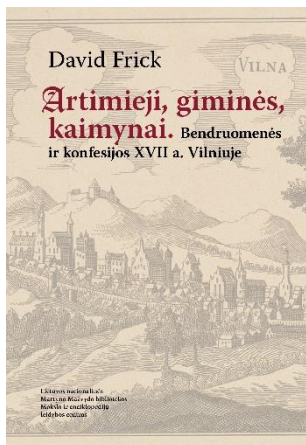
Ereminas, Gintautas. Lietuvių Šv. Kazimiero draugijos veikla Dieveniškų valsčiuje 1927–1936 m.: dokumentų rinkinys. – Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2024. – 515, [1] p.: faks., žml.

Leidinyje, remiantis Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje saugoma Šv. Kazimiero draugijos fondo medžiaga, siekiama rekonstruoti draugijos veiklą Dieveniškų valsčiuje. Knygoje atskleisti iki šiol nežinomi, svarbūs lietuvių kalbos, švietimo, valstybės, rezistencijos istorijos aspektai. Pateikta žinių apie XX a. pirmosios pusės kultūrinę priespaudą Lenkijos tuo metu okupuotoje Lietuvos dalyje. Nauji archyviniai duomenys naudingi lituanistikai (kalbotyrai, istorijai, kultūrologijai), visuomenei. Atskleista ir Rytų Lietuvos švietimo įstaigų bei bibliotekų istorija, ir lietuvių kalbos, kultūros istorijos dalis apie prieš 90 metų gyvavusius seniausios indoeuropiečių kultūros židinius.

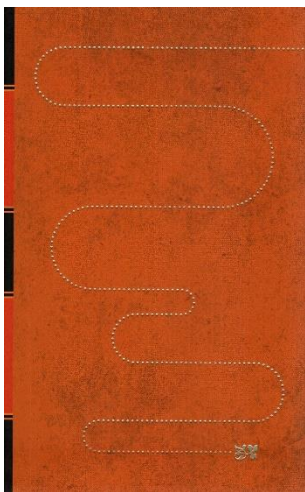
Firkovičius, Romualdas. Vilniaus miesto architektūros ir istorijos paminklų dokumentinės medžiagos iš Lietuvos Metrikos aprašas / Romualdas Firkovičius, Eimantas Meilus. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2024. – 170, [1] p.: faks.

1975 m. Romualdas Firkovičius parengė mašinraštį „Vilniaus miesto architektūros ir istorijos paminklų dokumentinės medžiagos aprašas. Lietuvos Metrika“ (toliau – Aprašas). Joje pateikiamos iš 190 Lietuvos Metrikos Užrašymų knygų išrinktų 1 668 dokumentų, liečiančių Vilniaus architektūros ir istorijos paminklus, lietuviškos anotacijos. Aprašas susideda iš parengėjo pratarinės, Aprašo įvado, mašinraščio, padaryto kompiuteriniu tekstu, anotacijomis, parengėjo sutikrintomis su mašinraščio originalu, ir su jau išspausdinta 21 Lietuvos Metrikos Užrašymų knyga bei nurodytais ten esančių dokumentų numeriais prie atitinkamų Aprašo numerių, taip pat yra asmenvardžių, vietovardžių ir dalykinės rodyklės.

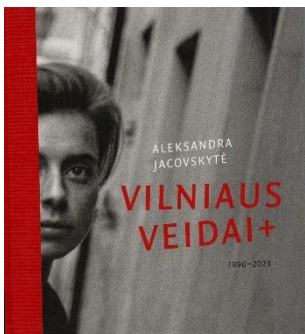
Frick, David A. Artimieji, giminės, kaimynai: bendruomenės ir konfesijos XVII a. Vilniuje. – Vilnius: Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2024. – 655, [1] p.: žml.

Septynioliktojo amžiaus viduryje Vilniuje gyveno lenkai, lietuviai, vokiečiai, rusėnai, žydai ir totoriai, kurie meldėsi katalikų, unitų, stačiatikių, kalvinų ir liuteronų bažnyčiose, sinagogoje, mečetėje. Miesto svečiai stebėdavosi tokiu palyginti taikiu žmonių, kalbų ir tikėjimų margumynu sambūviu. Davidas Frickas atskleidžia, kaip šie skirtumai veikė Vilniaus gyventojų viešąjį ir asmeninį gyvenimą, kaip vilniečiai gaudėsi šioje įvairovėje ir įveikdavo jos keliamus iššūkius. Knyga prasideda pasivaikščiojimu Vilniaus gatvėmis, žvalgantis pro karališkojo namų prižiūrėtojo petį, kai jis, 1636 metais rengiantis karaliaus Vladislovo Vazos apsilankymui, apžiūrinėja miesto namus. Šios patikros dokumentai (Liustracijos) pateikia glaustus kiekvieno tarp miesto sienų esančio namo aprašymus, kurie kartu su teismų ir bažnyčių įrašais leidžia tiksliai atskirti Vilniaus kaimynijas, išsiaiškinti, kiek jas riboja konfesija ir kultūriniai skirtumai, nustatyti, kada miestiečiai peržengdavo šias ribas ir nuspręsti, kurie tarpkonfesiniai ryšiai buvo labiau tikėtini už kitus. Šie planai – tarsi dekoracijos, kurių fone vyksta Vilniaus gyvenimo dramos: gimimas, krikštas, mokymasis, santuoka, gyvenimas atskirai ar skyrybos, narystė ceche, parama vargšams ir mirtis bei laidotuvių papročiai.

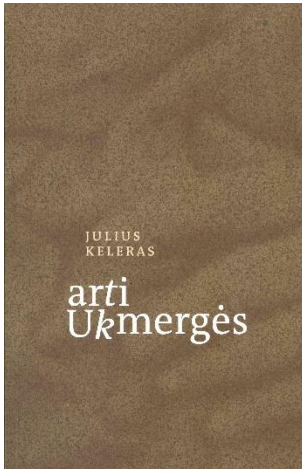
Iliustruotas vadovas po senąsias Vilniaus spaustuves = An illustrated handbook to the early Vilnius printing houses. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024. – 388, [1] p.: iliustr., faks., portr., žml.

Leidinio pirmoje ir antroje dalyse pristatomos šešios privačios ir šešios institucinės spaustuvės, veikusios Vilniuje iki XIX a. pradžios. Trečioje dalyje aptariama anoniminių spaustuvinių veikla. Vilnietiškos spaudos originalumą iliustruoja vaizdai iš 15 rankraštinių dokumentų ir 78 spaudinių. Vilniaus plane pažymėtos senųjų spaustuvių vietos kviečia pažinti jų istoriją miesto erdvėse.

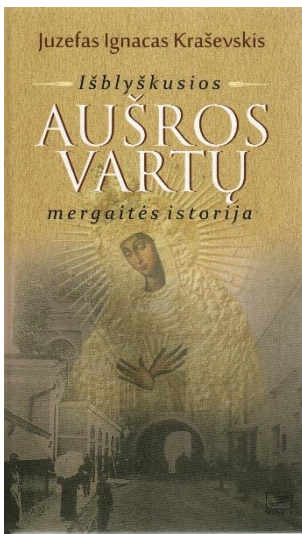
Jacovskytė, Aleksandra. Vilniaus veidai+ : 1990–2023: [fotografijų knyga]. – [Vilnius]: [A. Jacovskytė], 2024. – 191 p.: iliustr., portr.

Fotografijų albumą sudaro žymių ir mažiau žymių menininkės aplinkos, daugiausia kultūros lauko, žmonių portretai. Knyga suskirstyta į šešis skyrius: „svečiai“, „mieste“, „kitų namuose“, „dirbtuvėse“, „vernisažai“ ir „už Vilniaus“.

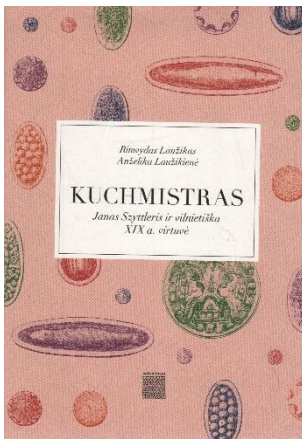
Keleras, Julius. Arti Ukmergės. – Vilnius: 58 sapnai, 2024. – 102 p.: iliustr.

Tai knyga apie negražinamas, bet ir neprarastas vaikystės vasaras, „peizažus, netapusius natiurmortais“, apie šeimos ir namų istoriją, kurios horizonte visada iškyla kapai. Eilėraščių veiksmas vyksta Ukmergėje, knygos autoriaus senelių sodyboje.

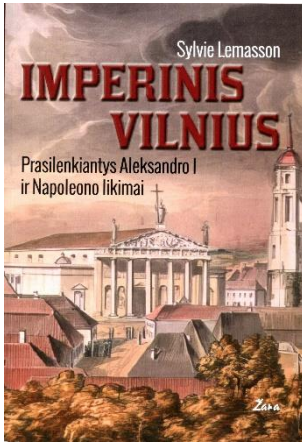
Kraševskis, Juzefas Ignacas. Išblyškusios Aušros vartų mergaitės istorija. – Vilnius: Mintis, 2024. – 159, [5] p.: iliustr., žml.

Knygoje pasakojama romantiška tyros, nuostabios meilės istorija, kurios fonas – mūsų nacionalinė šventovė Vilniaus Aušros vartai. Leidinyje pateikiama Šventosios Onos bažnyčios statybos istorijos legenda, pasakojama tragiška kunigaikščių pilies gaisro istorija, aprašyti kiti su Vilniaus bažnyčiomis, miesto pastatais, gatvėmis, priemiesčiais, vilniečiais susiję ir tikri, ir ne visai tikri įvykiai, nutikimai.

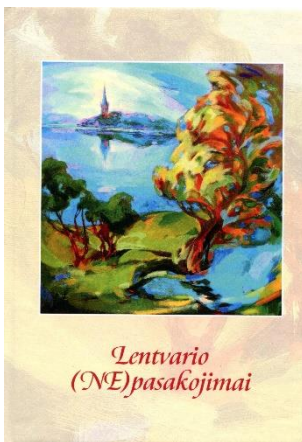
Laužikas, Rimvydas. Kuchmistras: Janas Szyttleris ir vilnietiška XIX a. virtuvė / Rimvydas Laužikas, Anželika Laužikienė. – Vilnius: Aukso žuvis, 2024. – 205, [3] p.: iliustr., faks., portr.

Knyga pasakoja apie Vilniaus virtuvės šefą Janą Szyttlerį ir jo indėlį į Lietuvos gastronomijos istoriją. Janas Szyttleris (1778–1850) – kuchmistras, virtuvės šefas, pirmasis Abiejų Tautų Respublikoje rašęs ir leidęs kulinarines knygas, skirtas neprofesionalams. Jį galime laikyti svarbiausiu naujosios Romantizmo virtuvės Lietuvoje ir Lenkijoje kūrėju bei populiarintoju. J. Szyttlerio receptams būdingi natūralistiniai motyvai, aukštosios dvaro ir valstietiškos virtuvių derinimas. Kuchmistro kūryboje atrandamos kone visos šiuolaikinės gastronomijos kultūroje vyraujančios idėjos – nuo vegetarizmo, ekologiško, sveiko maisto, sezoniškumo, maisto tvarumo iki tautinės virtuvės.

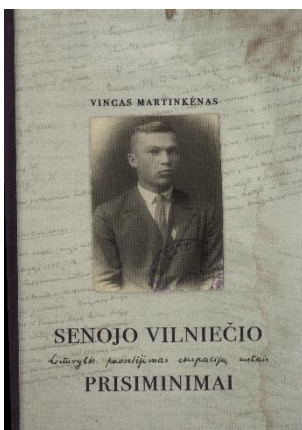
Lemasson, Sylvie. Imperinis Vilnius: prasilenkiantys Aleksandro I ir Napoleono likimai. – Vilnius: Žara, [2024]. – 278, [1] p.: žml.

Šioje knygoje pasakojama apie Lenkijos ir Lietuvos klausimą, Prancūzijos ir Rusijos imperijų, Europos politikoje. Vakaruose menkai žinoma buvusi „Abiejų Tautų Respublika“, sudaryta iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės, vis dėlto suvaidino pagrindinį vaidmenį konflikte dėl tarp svarbiausių savo laikų valdovų: Napoleono ir Aleksandro I. 1812 m. Aleksandras I ir Napoleonas buvo susigundę „imperiniu Vilniumi“, tačiau neįvertino potencialo, kurį Lietuva, kaip tautinių ir kultūrinių samplaikų žemė, atvira ir gebanti vienodai suvokti Vakarų ir Rytų įtakas, galėjo jiems pasiūlyti. Jų nežinojimas ir nesugebėjimas įvertinti didingos Vilniaus praeities, nesupratimas, kokia turtinga yra lietuvių tautinė ir kultūrinė istorija, paaiškina tokį pralaimėjimą.

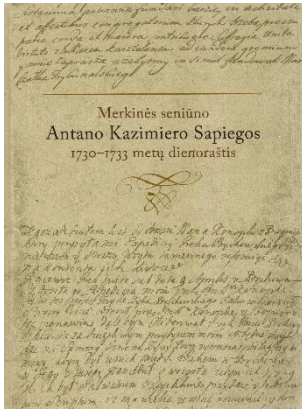
Lentvario (ne)pasakojimai: pasakojimai apie Lentvarį. – Trakai [i.e. Kaunas]: Ridsales, 2024. – 55, [1] p.: iliustr., žml.

Knygoje pateikti 2004 m. užrašyti pasakojimai apie Lentvarį, jo pavadinimo kilmę, istorinius įvykius, čia gyvenusius žmones. Leidinys iliustruotas nuotraukomis, piešiniais, paveikslais ir papildytas QR kodais, suteikiančiais papildomos informacijos apie miestą.

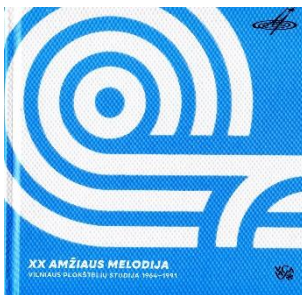
Martinkėnas, Vincas. Senojo vilniečio prisiminimai : lietuviybės puoselėjimas okupacijų metais. – Vilnius: Briedis, 2024. – 262, [1] p.: iliustr., faks., portr., žml.

Šie unikalūs atsiminimai rašyti slapčia XX a. septintajame dešimtmetyje, kai SSRS subyrėjimas ir Lietuvos nepriklausomybė atrodė sunkiai tikėtini. Lengva ir gyva kalba aprašyti V. Martinkėno gyvenimo įvykiai glaudžiai susipina su svarbiais istoriniais įvykiais, palietusiais milijonų žmonių gyvenimus. Knygoje gausu įdomių faktų ir epizodų, miesto gyvenimo aprašymų, vaizdingai atpasakotų santykių su lenkintojais, netašytais raudonarmiečių vadais, verbuoti mėginusiais sovietų saugumo darbuotojais.

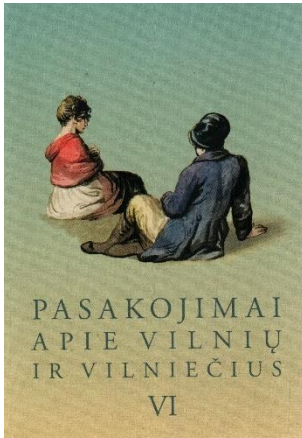
Merkinės seniūno Antano Kazimiero Sapiegos 1730–1733 metų dienoraštis. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2024. – 463, [1] p.

Publikuojant pirmosios Merkinės seniūno Antano Kazimiero Sapiegos dienoraščio knygos, apėmusios 1722–1729 metus, vertimą, buvo parengtas įvadas, kuriame pristatytas autorius ir fragmentiškai aptartas šaltinis: jo adresatas, įrašų struktūra, tematika. Dėl ribotos įvado apimties ir atsižvelgiant į tai, kad publikuota tik pirmoji dienoraščio rankraščio knyga, liko beveik nepaminėtas reikšmingas dienoraščio kaip autoriaus tapatybės prezentacijos aspektas. Antrojeje Merkinės seniūno dienoraščio knygoje aprašytas 1730–1733 m. laikotarpis, rašoma apie autoriaus vertybines nuostatas bei šaltinyje apčiuopiamus tapatybės segmentus.

Nutautaitė, Zinaida. XX amžiaus „Melodija“: Vilniaus plokštelių studija, 1964–1991. – Vilnius: Vaga, [2024]. – 142, [1] p.: iliustr., faks., portr.

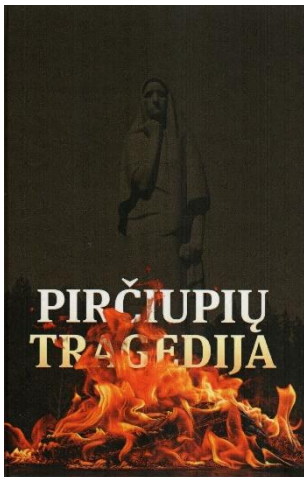
Ši knyga – tai atsiminimų ir istorinių liudijimų apie legendinę Vilniaus plokštelių studiją rinkinys, kurio pagrindą sudaro ilgametės „Melodijos“ redaktorės, o šiaip jau – tiesiog studijos sielos – Zinos Nutautaitės-Indrikonienės prisiminimai. Leidinyje atgyja turtingas mūsų muzikinės istorijos laikotarpis – vinilinių plokštelių „aukso amžius“, pažindinama su asmenybėmis, kūrusiomis šalies muziką ir kultūrą, gyvenimu okupuotoje Lietuvoje, apraizgytoje cenzūros.

Pasakojimai apie Vilnių ir vilniečius / sudarytoja Zita Medišauskienė. – Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018-. – kn.: iliustr., faks.

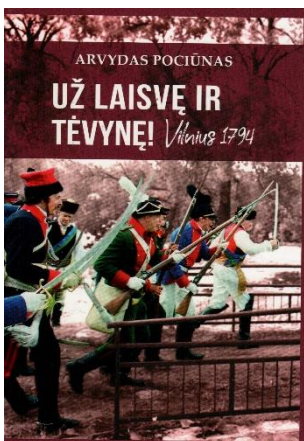
[Kn.] 6. – 2024 (Vilnius: Petro ofsetas). – 177, [1] p.: iliustr., faks. – Autoriai: Vytautas Jogėla, Rytis Jonaitis, Irma Kaplūnaitė, Mindaugas Klovas, Olga Mastianica-Stankevič, Zita Medišauskienė, Jolita Sarcevičienė, Birutė Rūta Vitkauskienė.

Šeštajame tomelyje rašoma, kaip XIV a. formavosi ir virto vis labiau gyvenama ir judresnė Pilies gatvė. Pasakojama apie XVII a. ar XVIII a. vaikų gyvenimą mieste, miesto biudžeto deficitą XVIII a., imperatorių apsilankymus XIX a. Vilniuje. Satyrinės Vilniaus spaudos piešinių rinkinys atskleidžia, su kuo nenorėjo taikstyti vilniečiai XX a. pradžioje. O miesto modernėjimo vaizdą papildė pasakojimas apie atsiradusius naujus spaudos platinimo būdus – spaudos kioskus ir „naujienu prekeivius“. Pateikiama žinių apie Šnipiškių priemiestį.

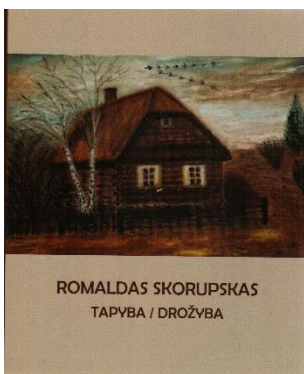
Pirčiupių tragedija. – Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 2024. – 127, [1] p.: ilustr., faks., portr.

Šis leidinys skirtas Naujųjų Pirčiupių tragedijai, siekiant plačiau atskleisti ją lėmusius įvykius. Viename straipsnyje dėstoma apie vokiečių SS ir policijos 16-ąjį pulką, kurio kareiviai vykdė egzekuciją. Kitame aptariama Rūdninkų girios sovietų partizanų, savo veiksmais išprovokavusių nekaltų žmonių žudynes, būrių susiformavimas, veiksmai. Trečiame straipsnyje pasakojama apie įvykusias žudynes. Publikuojami autentiški išgyvenusiųjų pirčiupiečių liudijimai bei archyviniai dokumentai, nuotraukos.

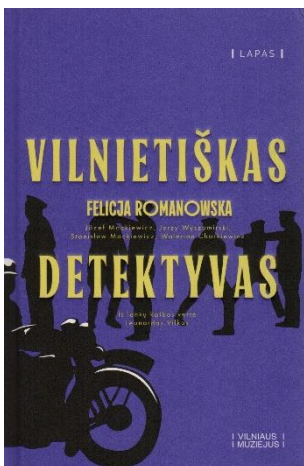
Pociūnas, Arvydas. Už laisvę ir Tėvynę! Vilnius 1794: istorinė apybraiža. – Kaunas: Vox altera, 2024. – 296, [2] p.: ilustr.

2024-aisiais sukako 230 metų nuo 1794 metų sukilimo, nukreipto prieš Lenkijos ir Lietuvos valstybės okupaciją, kurią norėjo įvykdyti Austrijos, Prūsijos ir Rusijos imperijos. Šioje istorinėje apybraižoje vaizdingai aprašomos 7 pirmos sukilimo dienos, prasidėjusios Vilniuje.

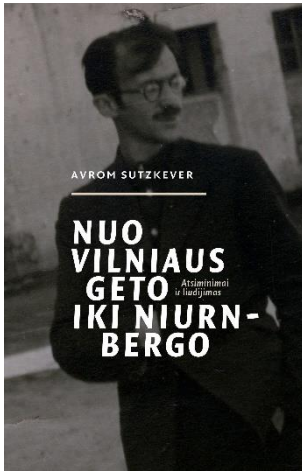
Romaldas Skorupskas. Tapyba / drožyba: Elektrėnų krašto liaudies tradicijų puoselėtojai. – Kaišiadorys: Printėja, 2024. – 103, [1] p.: ilustr., faks., portr.

Kataloge pristatomi tautodailininko tautodailininko, tapytojo Romaldo Skorupsko darbai.

Romanowska, Felicja. Vilnietiškas detektyvas. – [Vilnius]: Lapas: Vilniaus muziejus, 2024. – XIII, 207, [2] p.: ilustr., portr.

Vilnietiškas detektyvas – tai ir kriminalinis romanas, ir tarpukario Vilniaus satyra, pašiepanti ne vieną to meto kultūros ir politikos veikėją. Pirmą kartą romanas dalimis buvo publikuotas 1933 metų pavasarį Vilniaus laikraštyje Słowo, o niekam iki tol negirdėtos autorės Felicjos slapyvardžiu dangstėsi tokie patyrę literatūros vilkai kaip Józefas Mackiewiczus, Stanisławas Mackiewiczus-Catas, Jerzy'is Wyszomirskis ir Walerianas Charkiewiczus.

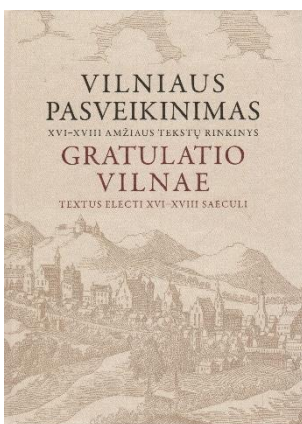
Sutzkever, Avrom. Nuo Vilniaus geto iki Niurnbergo: atsiminimai ir liudijimas. – [Vilnius]: Hubris, 2024. – 373, [1] p., XXIV iliustr. p.: žml.

Knygoje spausdinami poeto atsiminimai apie Vilniaus getą, dienoraštis ir liudijimas Niurnberge. Leidinyje pateikiama Vilniaus geto įvykių chronologija, išsamus literatūros sąrašas holokausto tema. Knygoje yra Vilniaus vietovardžių sąrašas. Sąraše pateikiami atsiminimuose vartojami pavadinimai jidiš kalba, tarpukariniai lenkiški ir dabartiniai lietuviški vietovardžiai. Leidinys iliustruotas Vilniaus geto ir centrinės miesto gatvės planais, nuotraukomis iš Suckeverių šeimos kolekcijos, Izraelio nacionalinės bibliotekos, YIVO žydų mokslinių tyrimų instituto, Jungtinių Amerikos Valstijų nacionalinio, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Judaikos tyrimų centro kolekcijos, Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus archyvų.

Tallat-Kelpšaitė, Zita. Susitikimai Geležinio Vilko mieste = Encounters in the city of the Iron Wolf : nedingęs Vilnius – savas ir svetimas : improvizacija istorijos, gyvenimo ir literatūros temomis. – 2-asis papildytas leid.. – [Klaipėda]: [S. Jokužio leidykla-spaustuvė], 2024. – 119, 119, [2] p.: iliustr.

Šioje knygoje – improvizacijoje gyvenimo, istorijos ir literatūros temomis, dedikuotoje Lietuvos sostinės Vilniaus 700-osioms gimimo metinėms, sujungiamos žmogaus menininko ir dirbtinio intelekto kūrybinės galios. Naktį prie Gedimino kalno susitinka du Rašytojai: nedingusio Vilniaus viziją puoselėjantis knygos „Nedingęs Vilnius“ autorius ir piligrimo būseną sau priskyres išeivijos rašytojas, atvykęs į savo knygos „Vilnius. Savas ir svetimas“ pristatymą. Nakties kelionė, kurioje realybė susipina su istoriniais prisiminimais, fantazija ir fantasmagorija abu rašytojus vedžioja per epochas, kur atgyja žinomos Lietuvos istorinės asmenybės ir įdomiausių knygų apie Vilnių personažai bei jų autoriai.

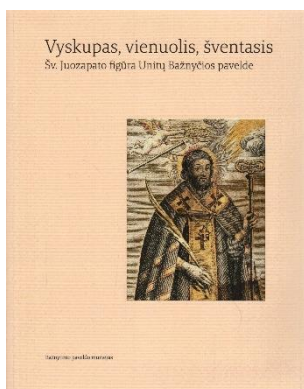
Vilniaus pasveikinimas = Gratulatio Vilnae: XVI–XVIII amžiaus tekstų rinkinys. – Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2024. – 485, [2] p.

Šią knygą galima suprasti dvejopai: kaip senojo Vilniaus pasveikinimą mums, jau XXI a. žmonėms, ir kaip mūsų pasveikinimą Vilniui, nutolusiam nuo mūsų per keturis šimtmečius. Vilniaus kaip miesto ir LDK sostinės vaizdą bei statusą yra paliudiję daug istorinių šaltinių bei dokumentų. Tuo tarpu šią knygą sudaro grožinės literatūros tekstai, kuriuose atsispindi subjektyvūs autorių pastebėjimai bei išgyvenimai. Dauguma tekstų rašyti lotynų kalba, mažiau – lenkiškai ir vos vienas kitas lietuviškai. Šios knygos pateiktuose tekstuose Vilnius yra suvokiamas kaip Lietuvos sostinė, mokslo, kultūros, politikos, prekybos centras, kaip istorinės Lietuvos praeities liudytojas ir įprasmintojas. Jis buvo Lietuvos valdovų, didikų, valstybės veikėjų ir Bažnyčios hierarchų veiklos vieta, akademinio gyvenimo veiksmo scena, įvairių teatrinių ir parateatrinių renginių realizavimo erdvė, XVI–XVIII a. Lietuvos realijų bei aktualijų atspindys.

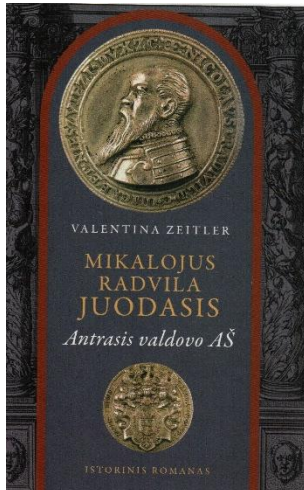
Vilniaus tapybos ir piešimo katedrai 225 = Vilnius Department of Painting and Drawing turns 225. – Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2024. – 237, [2] p.: iliustr., portr.

Šiame leidinyje apžvelgiama Vilniaus Tapybos ir piešimo katedros 225-erių metų istorija (1797–2022). Šis leidinys, pradėtas rengti prieš septynerius metus dr. Viktoro Liutkaus ir dr. Eglės Ulčickaitės interviu su buvusiais katedros vedėjais ir prof. Aušros Vaitkūnienės straipsnio apie Kauno fakulteto Tapybos studiją pagrindu, papildytas Tapybos ir piešimo katedros istorinio kelio diagrama su visų šioje katedroje dirbusių ir dabar Vilniaus fakulteto Tapybos katedroje ir Kauno fakulteto Tapybos studijoje dirbančių bei visų besimokiusių ir baigusių tapybą pavardėmis.

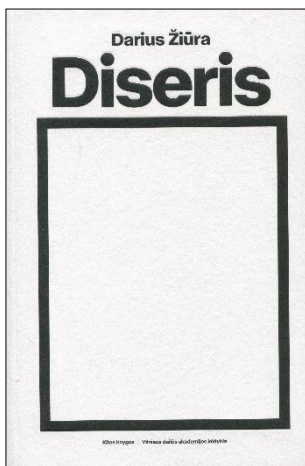
Vyskupas, vienuolis, šventasis: šv. Juozapato figūra Unitų Bažnyčios pavelde. – Vilnius: Bažnytinio paveldo muziejus, [2024]. – 435, [5] p.: iliustr., faks., portr.

Leidinyje apžvelgiami Lietuvos, Ukrainos ir Baltarusijos mokslininkų atlikti šv. Juozapato gyvenimo ir istorinio konteksto tyrimai, pristatomi šventajam pagerbti skirti artefaktai. Knyga gausiai iliustruota Bažnytinio paveldo muziejaus parodos, šv. Juozapato jubiliejiniu laikotarpiu Romoje, Popiežiškajame Grigaliaus universitete, surengtos parodos Vilniaus universiteto bibliotekos parodos „Liepsnojęs nuo Dievo ir Dievui – 400 metų šv. Juozapato kankinystei“ eksponatų nuotraukomis.

Zeitler, Valentina. Mikalojus Radvila Juodasis: antrasis valdovo Aš: istorinis romanas. – Vilnius: Žuvėdra, 2024. – 349, [1] p.

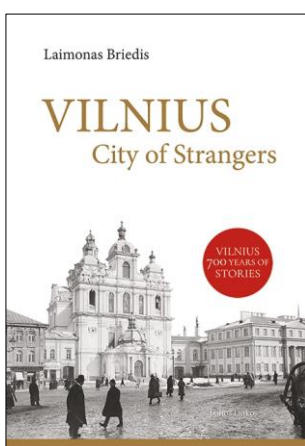
Pagrindinis romano herojus – iš savo epochos „išėjęs“, viziją apie savarankišką Lietuvą materializavęs Vilniaus vaivada ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris Mikalojus Radvila Juodasis (1515–1565). Knygoje veikia nemažai kitų, daugiau ar mažiau žinomų istorinių veikėjų (nuo karalienės Barboros Radvilaitės ir Žygimanto Augusto iki didiko žmonos Elžbietos Sidloveckos ar Vilniaus burmistro Luko Mundijaus), kurie suteikia naujas perspektyvas atskleidžiant Radvilos Juodojo asmenybę, atrandant naujas jo sodraus gyvenimo spalvas.

Žiūra, Darius. Diseris: [autobiografinė proza]. – [Vilnius]: Kitos knygos: Vilniaus dailės akademijos leidykla, [2024]. – 179, [1] p.: portr.

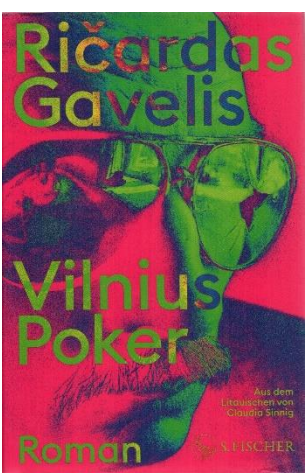
Ši knyga – menininko Dariaus Žiūros autobiografinė proza, kurioje per asmeninį pasakojimą išskleidžiama dokumentiška tikrovė: gyvenimas devyniasdešimtinių Vilniaus skvotuose, darbas Paryžiaus gatvėse, jo, kaip menininko, virsmai, tuometinio meno lauko atmosfera. Autorius fiksuoja į Lietuvą ateinančią reivo kultūrą, dutūkstantinių Vilniaus stoties rajoną, apmąsto kultūros reiškinius ir idėjas, savo patirtis bendraujant su normų užribyje gyvenančiais žmonėmis, radikalias mirties artumo būsenas. Tai tarsi tikrovę atspindinti sąmonės dokumentika, menininko memuarai, *žiūros*.

LEIDINIAI UŽSIENIO KALBOMIS

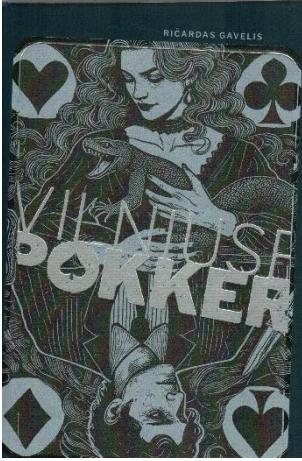
Briedis, Laimonas. Vilnius: city of strangers. – Vilnius: „Baltų lankų“ leidyba, [2024]. – 295, [1] p.: iliustr., faks., žml.

Knygoje pateikiamos keleto užsieniečių istorijos, patirtos Vilniuje. Šios knygos herojai – prancūzų karvedys B. Napoleonas, rusų rašytojai F. Dostojevskis, L. Tolstojus, poetas J. Brodskis, literatūros kritikas M. Bachtinas, prancūzų rašytojas Stendalis, žydų rašytojas A. Doblinas, vokiečių gamtos tyrinėtojas G. Forsteris. Autorius tarsi atkartoja jų samprotavimus apie savo gyvenamąjį laikotarpį aplankytą Vilnių. Įdomu tai, kad visi apsilankiusieji šiame mieste išgyveno asmenybės lūžį. Autoriaus nuomone, to priežastis – Vilniaus neapibrėžtumas. Jis nėra nei Vakarų, nei Rytų miestas. Tai labai sudėtingas miestas, kuriame sutelpa daug tautų, kultūrų ir religijų. Knygoje nurodomi cituojami veikalai. Yra pavardžių ir dalykų rodyklė.

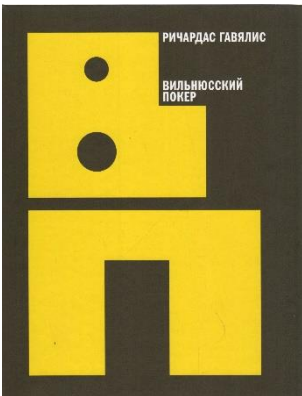
Gavelis, Ričardas. Vilnius Poker: Roman. – Frankfurt am Main: S. Fischer, [2024]. – 686, [1] p.

Romane drąsiai ir atvirai tyrinėjami skaudūs Lietuvos istorijos bei lietuviškos dvasios dalykai. Autentiški įvykiai čia pinasi su neįtikimais, tarpais pasakojimas perauga į visišką fantasmagoriją, padiktuotą jaudrintos personažų psichikos. Tokiu rafinuotu būdu autorius stengiasi pavaizduoti Vilnių kaip ištisą pasaulį, realus Vilnius čia pasirodo kaip miestas vaiduoklis, miestas sapnas. Tą pačią tragišką istoriją keturi personažai pasakoja kiekvienas kitaip, vidiniuose monologuose skiriasi ne tik įvykių interpretacija – netgi patys įvykiai kiekviename pasakojime skirtingi, neretai prieštaringi ar išvis nesuderinami.

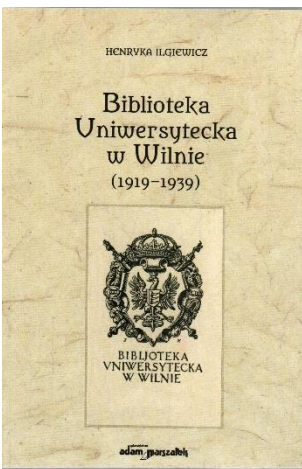
Gavelis, Ričardas. Vilniuse pokker. – [Tartu]: Vocebianca, [2024]. – 526, [1] p.

Romane drąsiai ir atvirai tyrinėjami skaudūs Lietuvos istorijos bei lietuviškos dvasios dalykai. Autentiški įvykiai čia pinasi su neįtikimais, tarpais pasakojimas perauga į visišką fantasmagoriją, padiktuotą jaudrintos personažų psichikos. Tokiu rafinuotu būdu autorius stengiasi pavaizduoti Vilnių kaip ištisą pasaulį, realus Vilnius čia pasirodo kaip miestas vaiduoklis, miestas sapnas. Tą pačią tragišką istoriją keturi personažai pasakoja kiekvienas kitaip, vidiniuose monologuose skiriasi ne tik įvykių interpretacija – netgi patys įvykiai kiekviename pasakojime skirtingi, neretai prieštaringi ar išvis nesuderinami.

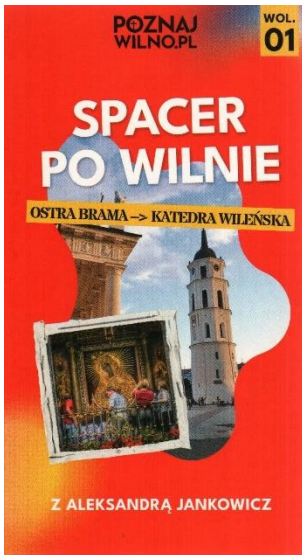
Gavelis, Ričardas. Вильнюсский покер: роман. – Vilnius: Rewind press, 2024. – 430, [2] p.: iliustr.

Romane drąsiai ir atvirai tyrinėjami skaudūs Lietuvos istorijos bei lietuviškos dvasios dalykai. Autentiški įvykiai čia pinasi su neįtikimais, tarpais pasakojimas perauga į visišką fantasmagoriją, padiktuotą jaudrintos personažų psichikos. Tokiu rafinuotu būdu autorius stengiasi pavaizduoti Vilnių kaip ištisą pasaulį, realus Vilnius čia pasirodo kaip miestas vaiduoklis, miestas sapnas. Tą pačią tragišką istoriją keturi personažai pasakoja kiekvienas kitaip, vidiniuose monologuose skiriasi ne tik įvykių interpretacija – netgi patys įvykiai kiekviename pasakojime skirtingi, neretai prieštaringi ar išvis nesuderinami.

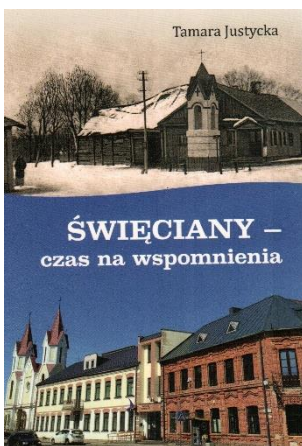
Ilgievič, Henryka. Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie (1919–1939). – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2024. – 476 p.: ilustr., portr.

Ši knyga skirta Vilniaus universiteto bibliotekos istorijai 1919–1939 metais. Leidinyje trumpai aptariama Vilniaus universiteto bibliotekos raida nuo jos įkūrimo 1570 m. iki Vilniaus universiteto 1832 m. uždarymo ir universiteto bibliotekos fondų išvežimo į Rusiją, 1924 m. bibliotekos reorganizacija, 1930–1939 m. pasaulinės ekonominės krizės padariniai ir bibliotekos administracijos priemonės šiems padariniams sušvelninti, naujų spaudinių įsigijimo būdų paieška, bibliotekos darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, dalyvavimas visuomeniniame ir švietėjiškame darbe, skaitytojų aptarnavimas, tarpbibliotekinis bendradarbiavimas. Apžvelgiami specialūs Vilniaus universiteto bibliotekos fondai: rankraščiai, graviūros, senieji spaudiniai, paveldėti iš istoriko, buvusio Vilniaus universiteto profesoriaus Joachimo Lelevelio žemėlapių ir knygų kolekcijos.

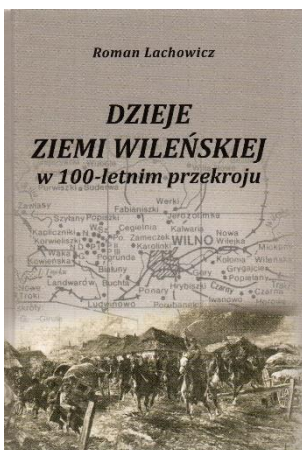
Jankowicz, Aleksandra. Spacer po Wilnie z Aleksandrą Jankowicz: Ostra Brama – Katedra Wileńska. – Wilno: A. Jankovič, 2024. – 128 p.: ilustr., žml.

Knygoje yra paruoštas pažintinis maršrutas, įdomūs faktai ir žemėlapis su pažymėtais Vilniaus paminklais. Autorius kviečia savo kelionę pradėti nuo Aušros vartų ar Vilniaus katedros ir keliauti per miesto istoriją ir kultūrą, pasiklausyti Lietuvos sostinės garsų ir paragauti vietinės virtuvės patiekalų.

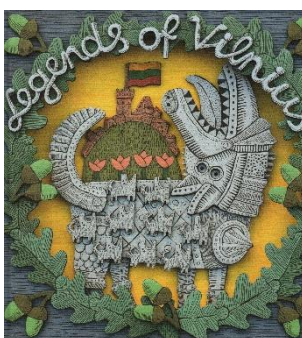
Justycka, Tamara. Święciany – czas na wspomnienia. – Wilno: [Standart Impresa], 2024. – 127, [1] p.: ilustr.

Leidinyje pateikiama pokario laikotarpio Šenčionių istorija.

Liachovič, Roman. Dzieje Ziemi Wileńskiej w 100-letnim przekroju. – Wilno: [Standart Impresa], 2024. – 278, [2] p.: ilustr., faks., portr., žml.

Memuarinėje knygoje rašoma apie Siužionių, Nemenčinės, Vilniaus pokario laikotarpį, Vilniaus krašto lenkų bendruomenės tragediją Antrojo pasaulinio karo metais, kolektyvizaciją ir komunistų utopinius pažadus apie šviesią ateitį Sovietų Sąjungos sudėtyje. Leidinys gausiai iliustruotas nuotraukomis ir dokumentacija iš privataus autoriaus šeimos archyvo.

Legends of Vilnius. – Vilnius: The Institute of Lithuanian Literature and Folklore, [2024]. – 107, [1] p.: ilustr.

Į šią knygą sudėtose legendose bylojama apie spalvingą Vilniaus istoriją: kaip miestas kūrėsi, plėtojosi, kaip čia žmonės gyveno, ką veikė.

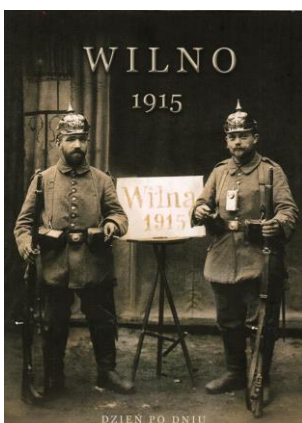
Stefański, Krzysztof. Zmarł jak żył, na skrzydłach... : Antoni Wiwulski (1877–1919): artysta epoki Młodej Polski. – Warszawa: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika“, 2024. – 598, [1] p.: ilustr., faks., portr.

Knygoje rašoma apie A. Vivulskio gyvenimo ir kūrybinį kelią į Rusijos Totmoje, Vienoje, Paryžiuje, Vilniuje. Leidinio tekstas papildomas anekdotais, istorijomis architekto asmeninio susirašinėjimo su artimaisiais fragmentais. Pasakojama apie ginčus dėl Žalgirio paminklo statybos Krokuvoje centre, Trijų kryžių paminklo projektavimą Vilniuje.

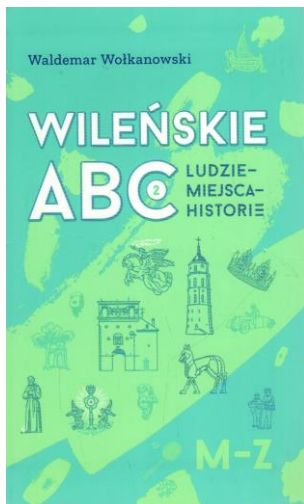
Vilnius album: [a collection of twenty essays and one hundred and fifty images dedicated to Vilnius]. – Vilnius: The Lithuanian National Museum of Art, 2024. – [314] p.: ilustr.

„Vilniečių albumas“ – leidinys, tęsiantis XIX a. užgimusių „Vilniaus albumų“ tradiciją. Tai tekstinis ir vizualinis pasakojimas apie Lietuvos sostinę kaip apie gyvą, per amžius besikeičiantį organizmą ir ypač – apie miesto gyventojus, kurie nuo seniausių laikų ir kūrė miesto paveikslą. Albume pasakojama apie šventus paveikslus, kuriančius sakralinę Vilniaus aurą, apie miesto žemėlapius – tikrus ir įsivaizduojamus, menininkus, kūrėjus Vilniuje ir apie Vilnių, žydiškąjį miesto veidą, apie garsius ir mažai kam žinomus Vilniuje gyvenusius žmones, apie daugybę skirtingų briaunelių, sudarančių daugialypį Vilniaus veidą. Asmeniškus ir originalius, pilnus meilės miestui tekstus keičia vaizdai – meno kūriniai iš LNDM ir kitų Lietuvos muziejų rinkinių, atveriantys naujas Vilniaus matymo galimybes. 20 esė ir 150 vaizdų – tai istorinis, meninis ir literatūrinis Vilniaus žemėlapis, tekstais ir vaizdais vedžijantis skaitytoją po laiko ir erdvės vietas, kuriose Vilnius atsiskleidžia dar nematytais rakursais.

Wilno 1915: dzień po dniu. – Warszawa: Karta, 2024. – 231, [1] p.: ilustr., faks., portr., žml.

Ši knyga – tai Pirmojo pasaulinio karo metais Vilniuje gyvenusių žmonių dienoraščių ir prisiminimų fragmentai. Joje pasakojama apie dramatišką miestui laikotarpį – 1915-ųjų antrosios pusės įvykius, – paskutinius carinės valdžios ir pirmuosius vokiečių okupacijos mėnesius.

Wołkanowski, Waldemar. Wileńskie ABC: ludzie–miejsca–historie.
– Wilno: Artprint, 2019–2024. – 2 d.: ilustr., faks., portr., žml.
[Cz.] 2, M–Z. – 2024 ([Wilno]: Standart Impresa). – 423, [1] p.:
ilustr., faks., portr., žml.

Ši knyga yra pirmosios knygos dalies, išleistos 2020 m., tęsinys. Tai netipinis vadovas po Vilnių, aprašantis miesto istoriją ir svarbiausius jos paminklus. Kiekviename skyriuje pasakojama istorija apie XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios Vilnijos kampelį, papildyta nuotraukuotraumomis ir sklypo planais.